

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**R. P. Francisci De Oviedo Madritani, Societatis Iesv,
Theologiæ Professoris, Cursus Philosophicus**

**Oviedo, Francisco de
Lvgdvni, M.DC.LI.**

Controversia XII. De Actione, Passione, & Motu.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-95503](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-95503)

Controu. 7. Punct. 2. in quo nullum est inconueniens, quia hæc dependentia non est propriè dependentia; neque quæcumque sit, est dependentia entitatis intrinsecæ Dei, sed totum operationis creatæ adæquatè distinctæ à Deo.

10 Dubitari solet: an exemplar sit propriè causa; & ad quod genus causæ illius causalitas siue propria, siue impropria reducenda sit? Ad primam partem negatiuè respondi: ad secundam aliqui apud Patrem Suarium n. 7. putant ad genus causæ formalis pertinere. Melius P. Suarez cum aliis plurimis tenet pertinere ad genus causæ efficientis, quia insluit dirigendo mediâ cognitione, qua actio existit moraliter, tanquam à præscribente ipsius executionem.

11 Circa illius causalitatem breuiter dicendum est, non consistere in cognitione ipsâ secundum se, quia hæc sine effectu dari potest, neque in actione physica præcise sumpta, quia indifferens est, ut ab exemplari procedat, & non procedat, neque importare actionem aliquam intermediam, seu distinctam propter rationem immediatè dictam; sed dicere ipsam actionem quatenus directam ex hac cognitione, & factam ex intentione ipsam exequendi illo modo, quo eam cognitio præscribit. Quod importat actionem esse imperatam ab intentione, quam regit illa cognitio, quod dicit coexistentiam actionis cum intentione potente imperare potentia exequutrici opus exequendum.

LIBER TERTIVS PHYSICORVM.

DEFINIVIT Aristoteles lib. 2. naturam: *Principium, & causa motus*, & continuò in eodem lib. huius naturæ causas indagauit. Procedit in hoc tertio libro ad examinandum illud, cuius natura est causa, motum, videlicet, de quo hîc disputat; & quia motus iuxta Aristotelis mentem partibus infinitis constat, agit in hoc lib. de infinito.

CONTROVERSIA XII.

De Actione, Passione & Motu.

MOTVS, vt probabo, ab actione, & passione non distinguitur: neque Aristoteles actionem aliquam agnouit, quæ passio non esset; & ideo indifferenter his semper virtut nominibus actio, & motus. Hac ratione placuit in hoc lib. simul agere de natura actionis, passionis, & motus; in quibus nulla intercedit realis distinctio. Cæterum actio est duplex: vna eductiua; alia creatiua; hæc à motu semper distinguitur, cuius notitia Aristotelem subterfugit, de qua agam Controu. sequenti; vbi illa, quæ specialia sunt actioni creatiue, disquiram. Modò ago de actione, quam nouit Aristoteles, in qua multa sunt communia creatiue actioni, quæ in præfati explicabo.

PVNCTVM PRIMVM.

Quid sit actio, & passio, illarumque distinctio ab agente, passio, & termino?

ARISTOTELES lib. 3. text. 22. definit actionem: *Actus huius in hoc*, hoc est actus actiui in passum. Particula *actus*, importat rationem genericam. Per particulam *actiui* differt definitum ab aliis formis, quæ actiones non sunt; sed adhuc conuenit cum creatione, à qua differet per illam particulam *in hoc*. Passionem definit: *Actus huius ab hoc*, hoc est passio ab agenti, dicitur actus passio, quia est, per quod illius exercetur virtus, & per quod ad actum reducitur illius passiuæ virtus, dicitur, *ab hoc*, quia omnis receptio semper est ab aliquo principio, sicuti omnis actiua formæ inductio semper est in aliquod subiectum. Definiri etiam solet actio, *actus actiui, quia tale est*, & passio: *actus passiuus, quia tale est*, nomen actus loco generis ponitur in definitione, reliqua propriam differentiam actionis, & pas-

sionis important, id enim, per quod actiuum suam virtutem exercet, dicitur actus actiui, quia actiuum est, id est, id quod actuat, seu ad actum secundum reducit suam actiuam virtutem, & ita rectè definitur actio, cuius formale est reducere ad actum secundum, actum primum potentia operatiue per actum actiui vt actiuum est, & similiter passio, cuius formale constitutum est reducere ad actum secundum virtutem passiuam per actum illius, cuius est constituere in actuali exercitio potentiam, quam in actu primo supponit. Cæterum prædicta definitio non tantum comprehendit actionem eductiuam, sed etiam creatiuam, utrique enim commune est esse actum actiui quatenus actiuum est, quapropter prior definitio adducenda est ad explicandam naturam actionis eductiue, vt distinctæ ab actione creatiua.

2 Ex hoc infero actionem, & passionem ex suo conceptu dicere distinctionem à principio effectiui, & passiuo, quia utraque dicit dimanare ab vno & esse in alio, sed nihil potest realiter à se ipso dimanare, neque esse in seipso: ergo non potest actio, & passio esse idem cum illo à quo dimanat, & cum illo in quo recipiatur: ergo non potest non distingui à subiecto, & passio. Neque potest dici posse per intellectum concipi emanationem eiusdem à se ipso, & in se ipsum, hæc enim emanatio sic concepta purum erit figmentum, quia realiter & à parte rei repugnat, & tantum habet esse obiectiue in intellectu: formaliter verò actionis, seu id, per quod actio, seu passio formaliter constituitur, debet esse quid reale, & non fictum, quia nulla entitas realis potest habere constitutum purè fictum, sed illud reale debet habere, ac proinde hæc emanatio per intellectum concepta sine distinctione eiusdem à principio actiuo, & passiuo nullatenus posset pertinere ad constitutum formale actionis, aut passionis, neque ad rem est.

3 Specialius probò distinctionem actionis à principio: In primis probò distingui à principio increato, & postea ad creatum procedam. Omnipotentia, & omnia prædicta Dei, & quidquid est Deo intrinsecum, est ab æterno; sed nulla actio, ex vi cuius effectus producitur, fuit ab æterno: ergo omnis actio distinguitur ab omni intrinsecò Dei. Maiorem sancit fides; consequentiam illationis vis: minorem probò: omnes effectus ad extra producti sunt in tempore: ergo nulla actio fuit ab æterno: antecedens est fide firmum, consequentiam ostendo: implicat esse

esse actionem in aliqua mensura, in qua non sit terminus: ergo implicat actionem esse ab aeterno, quin terminus existat ab aeterno. Probo antecedens: actio est id, per quod causa in actu primo potens producere effectum, quem intra se virtualiter continet, illum actu causat, & ponit extra se existentem in rerum natura, sed implicat effectum poni extra causas existentem in rerum natura, quin talis effectus existat, & verè sit extra causas: ergo implicat esse hanc actionem, seu positionem effectus extra causas in aliqua mensura, in qua non sit effectus: ergo implicat actionem fuisse ab aeterno, & effectum non ita, sed in tempore incipere.

4. Occurrit hic connotatorum solutio videlicet volitionem Dei esse ab aeterno sub ratione volitionis, non tamè sub ratione actionis, quia etiam si volitio intrinsecè sit actio, non tamen exercet munus actionis, quousque veniat connotatum extrinsecum videlicet effectus productus quo posito, actio, quæ secundum rationem intrinsecam fuit ab aeterno, incipit in tempore exercere munus actionis, eo modo, quo relatio, quæ est idem cum subiecto, illud non refert formaliter quousque adueniat illius connotatum extrinsecum, videlicet terminus. Hanc connotatorum doctrinam reiicio in Metaphysic. Controv. 9. Punct. 4. §. 2. modo tamen in hac materia specialiter impugno. Actio intrinseca nempe volitio Dei, vel illa, quam tu fingis identificata cum Deo, est indifferens ad exercendum, & non exercendum munus actionis, vt ex vi illius ponatur, vel non ponatur effectus, & determinatur formaliter per connotatum extrinsecum, vt hic & nunc exerceat munus actionis, & vt ex vi illius ponatur effectus: ergo cum illa volitione, seu cum illa formalitate, quam tu actionem vocas, adhuc est indifferens ad ponendum, & non ponendum effectum, & physicè determinatur per illud, quod tu connotatum actionis appellas: ergo hoc connotatum habet totam rationem actionis, & non volitio, seu formalitas, quam tu actionem esse dicis. Probo consequentiam: munus actionis, & ratio formalis constitutiva illius est determinate physicè & in actu secundo principium actiui ad effectum hic & nunc producendum: sed illud, quod tu connotatum esse dicis habet hanc formalitatem determinationis, & exercet hoc munus determinandi & non illa volitio, seu formalitas, quam tu actionem appellas: ergo hoc connotatum, & non alia volitio, seu formalitas identificata cum Deo habet totum formale constitutum actionis, & est formaliter actio. Dices volitionem Dei esse actionem, & determinare per se formaliter omnipotentiam, saltem moraliter, licet non physicè ad effectum præstandum, quia posita volitione Dei non potest non esse effectus. Contrà: eodem modo posset dici reuelationem, seu promissionem Dei de effectu futuro esse actiones, quia illis positis non potest non esse effectus, Deus enim ex vi promissionis, seu reuelationis determinatus manet ad exequendum illud, quod promittit, nihilominus non dicuntur actiones promissio, aut reuelatio, quia non determinant Deum in actu secundo formaliter ponendo effectum, sed tantum quasi obligando Deum ad effectum. Sic volitio Dei obligat omnipotentiam per modum actus primi vt actionem decretam ex vi volitionis in actu secundo exerceat tempore, quod volitio præscribit, non tamen in actu secundo ipsa volitio formaliter physicè omnipotentiam determinat, neque formaliter illam constituit in actu secundo efficientem, aut est formalis executio effectus, quæ sunt munera actionis, non verò principium per modum actus primi determinare, quod præcisè habet Dei volitio.

5. Eandem conclusionem respectu principij creati sic ostendo: Nullum est principium creatum ita per suam entitatem determinatum ad hanc numero actionem, quod Deus non possit coexercere ab illa actione & ab effectu ex vi illius actionis producendo: ergo nullum est principium creatum identificatum cum hac numero actione. Consequentia est legitima: quidquid enim realiter potest ab aliquo separari, ab illo realiter distinguitur: ergo si qualibet actio singulariter sumpta potest ab hoc principio separari, nulla est cum illo identificata. Antecedens probo: omne agens creatum dependet in operando à Deo liberè concurrente cum illo ad effectum producendum: ergo potest Deus non concurrere cum illo ad quamcumque actionem singulariter sumptam: ergo potest impedire quamcumque actionem. Dices: Deum liberè producere quemlibet

effectum, nihilominus posse producere aliquod principium productum, quo posito non possit Deus effectum alium non producere, sicut posita actione non potest Deus illius terminum impedire, quia ipsa actio est formaliter productio, eodemque modo posse dici ipsum productum esse formaliter productionem, ac proinde posito productum non posse impedire Deum terminum producendum. Contrà: productio creata essentialiter est determinatio virtutis ad producendum, ac proinde essentialiter supponit productum à se distinctum. Secundò: illud productum, quod tu fingis esse productionem necessariò dependeret ab alio, quia non potest esse à se: illud ergo, à quo dependeret diceretur virtus productiva, quæ determinaretur per id, quod tu vocas productum, quod tantum esset productio, quia esset determinatio virtutis, à qua dependebat ad producendum effectum per illam productionem.

6. Aliter responderi posset Deum liberè omnia producere, esse tamen entitates ita inter se connexas, vt non possit vnā sine alia, neque producere, neque conseruare, sicut non potest conseruare relationem prædicamentalem, si datur, sine terminis, neque vnionem sine extremis, neque modum aliquem sine re, cuius est modus. Fateor esse aliquas entitates, quæ non possunt sine aliis conseruari, quia ab illis essentialiter dependent; causa tamen non essentialiter dependet ab effectu, ac proinde nullum erit caput, ex quo repugnet de potentia Dei absoluta sine effectu conseruari, quia causa est prior effectu, & à qua non valet subsistendi consequentia. Instabis: quantitatem non posse conseruari sine præsentia, quæ est illius effectus. Respondeo quantitatem posse conseruari sine hac præsentia determinata, & sine quacumque alia, quam tu assignes, & posse conseruari, quin aliquam præsentiam producat, quia potest esse præsens per præsentiam ab agente extrinseco productam, quod facientur omnes, & addam lib. 4. quod non hic exposcit obiectio, posse quantitatem ab omni præsentia absolui. Secundò hæc entitas, quam tu vocas principium productum, & productionem, ex vi cuius alia entitas producit, vel dependet à Deo per se ipsam, vel per aliam actionem: si per aliam actionem, actio non est, quia actionis non datur actio: si per se ipsam, in quo non distinguitur ab influxu, quem assignat communis sententia, cur vocas illam entitatem principium productum, & non puram productionem? Vltimò illa productio non esset creatio, quia iuxta probabiliorē sententiam nullum ens creatum gaudet virtute creatiua: ergo esseteductio: ergo præsupponeret subiectum. Tunc sic: aut illa entitas esset à Deo producta per creationem, aut per educationem: non per creationem, quia res creata est independens à subiecto, illa veròeductio per se ipsam à subiecto dependeret. Secundò, quia creatio, per quam fuisset producta à Deo, deberet à se ipsa distingui, & hæc fingi non potest, quia non potest dari creatio ad educationem terminatam non per educationem superadditam, quod fieri nequit, quia educationis non datureductio: ergo deberet educi per se ipsam, & tunc redit argumentum supra factum, in nihilo enim discreparet hæc entitas, quam tu dicis esse principium productum, & educationem, ab illa, quam ego dico tantum esse educationem. Debeo hanc rationem doctissimo Societatis Magistro, apud cuius scripta illam legi, quæ manifestè continet omnem actionem, & passionem essentialiter distingui à principio actiui, & passiuo.

7. Excludo à conceptu quidditatiui actionis distinctionem à termino quia potest eadem entitas per se ipsam ab hoc principio dimanare nullo influxu interiecto, in qua sita erit tota ratio constitutiva actionis, quod sic probatur: ratio formalis constitutiva actionis est determinare principium in actu primo productum continens virtualiter effectum, ad effectum ponendum extra se ipsum, sed entitas per se ipsam fluens ab hoc principio illud determinaret in actu secundo ad illam producendam: ergo haberet totam rationem formalem constitutivam actionis. Idem argumentum conficio in passione: quæ potest esse indistincta à termino, quia potest dari entitas per se ipsam dependens ab hoc subiecto, & illud formaliter determinans ad exercitium virtutis passionis, quam habet.

Concludo: de ratione actioniseductiue, & de ratione passionis esse ordinem ad principium & passum, non tamen

ad terminum. Hanc partem negatiuam primò probò: de ratione actionis, & passionis non est distinctio à termino, sed potest componi cum identitate respectu illius: ergo de ratione actionis, aut passionis non est respectus ad terminum, cum respectus essentialiter includat distinctionem inter extrema, & implicet hanc entitatem essentialiter illam respicere, quin essentialiter ab illa distinguatur, quia eiusdem ad se ipsum realis respectus inueniri non potest. Actionem eductiuam dicere ordinem ad principium actuum, & passiuum constat ex ipsa definitione *actus huius in hoc*, hoc est, productiui in passiuum, & manifestè ostenditur, quia implicat intelligi productio alicuius virtutis in aliquo subiecto, quin intelligatur virtus illa, à qua procedit talis productio, & illud subiectum, in quo effectus ex vi illius productionis producit. Similiter passio similem respectum dicit non solum ad principium passiuum, sed etiam ad actiuum, quia est *actus huius ab hoc*, scilicet à principio actiuo, & implicat intelligi subiectum recipere ab agente, seu receptio in passio à principio productiuo, quin intelligatur principium productiuum, imò prædicatum receptionis secundum se semper dicit esse ab alio, quidquid enim aliquid recipit, illud ab aliquo, quasi largiente ipsum recipit.

Ultimò affirmo, quod etsi ratione actionis, aut passionis ut sic non sit distinctio à termino omnes actiones, quæ de facto procedunt à principiis creatis (vitalis demè, de quibus libro de Anima) realiter à terminis distingui, quod sic probò: omnis effectus non vitalis, à deo de facto productus fuit ab hac causa potuit produci à Deo, causa hæc non concurrente, & de facto illorum quam plurimi non conseruantur à causa creata, à qua primò producantur: ergo non dependent per se à causis creatis, sed mediâ actione superaddita. Probo consequentiam: si effectus per se ipsum à causa creata dependeret, implicaret produci à Deo tanquam à principio adæquato independentem à causa secunda, quia nihil, quod entitati per se ipsam conuenit, potest illi non conuenire, sed potest effectus productus à causa secunda non dependere ab illa, sed tantum à Deo, ergo non dependet per se ipsum à causa secunda: ergo per actionem superadditam distinctam ab entitate effectus.

PUNCTVM II.

An actio, & passio realiter distinguantur.

Dixi Puncto precedenti actionem esse causalitatem, per quam virtus effectiua reducitur ad actum secundum, & passionem esse causalitatem, per quam virtus passiuâ similiter in actu secundo constituitur, procedit modo de eis entitatibus disputatio, an videlicet inter ipsas realis aliqua distinctio intercedat, quæ nostri intellectus operationem præcedat, & ab hac dependentem existat. Scotus in 4. dist. 13. quæst. 1. & quodlibet. 11. Antonius Andreas lib. de 6. princip. q. 9. censent actionem, & passionem realiter distingui ante omnem intellectus operationem, his tenentur subscribere, qui actionem etiam transeuntem in agente constituunt, & passionem in subiecto.

Contrariam sententiam schola ferè tota amplexata: Doctorem vnum do Patrem Suarium disp. 49. Metaphysic. sect. 1. plurimos alios omitto. His subscribo, qui ad mentem Philosophi, de qua in hac re dubitare fas non est opinantur: sic Philosophus cap. 3. huius libri, text. 18. & eius, quod mouendi vim habet: mouendi quippe vim habet, quia possit, mouet autem eo, quod agat, sed in id, quod moueri motu potest, actus est vnus, igitur (tene) amborum a quæ est actus. Præter morem suam mentem clarissimè aperuit Philosophus, quid enim clariùs illis verbis: *Vnus igitur amborum*. (hoc est illius, quod mouet, & illius, quod mouetur) *equè est actus*, rursusque sententiam suam statim explicat exemplo intercapedinis, quæ est inter duo extrema, quæ eadem est omnino realiter, etiam si extrema distinguantur; nam eadem est via, quæ ducit Thebis Athenas, & Athenis Thebas. Sententiam hanc Philosophi auctoritate & cõmuni scholæ plausu stabilitam, hac vnica ratione probò. Necessaria non est duplex entitas, quarum vna sit actio, & altera passio, & optimè vtriusque formalitas in eadem indissolubilem entitatem confluere potest, neque fundamentum est positium, quod hanc distinctionem suadeat: ergo non si-

ne magna animi leuitate discedet aliquis à communi sententia, quæ actionem, & passionem sine entitatum multiplicatione defendit. Consequentia mihi semper est firma: puerile enim iudicio singularem sententiam defendere eo præcisè, quod nulla possit demonstratione impugnari. Antecedens expendo, & probò. Passio illa, quæ fingitur distincta ab actione necessariò dependet à principio effectiuo, hanc enim dependentiam nihil creatum subterfugit: ergo si per suam entitatem, nulla alia actio distincta erit necessaria, vt effectus producat, & dependeat ab agente, quia mediâ illa passione quam dicit per se dependere à principio effectiuo, ab eodem terminus illius passionis dependebit, & efficiens denominabitur. Si dicas passionem dependere à principio effectiuo mediâ actione, inquirò an actio dependeat per se, vel mediâ alia entitate: si dicas dependere mediâ alia entitate in infinitum procedens: si respondeas dependere per se, sic arguo: Actio potest immediatè, & per se dependere ab agenti: ergo & passio posset eodem modo immediatè, & per se dependere: sed data passione, quæ immediatè & per se dependeat ab agenti, non est necessaria alia distincta actio: ergo abolute necessaria non est, siquidem passio illa dari potest. Dices actionem posse immediatè, & per se dependere à principio actiuo, quia in illo subiectione, passionem verò necessariò dependere mediâ alio, quia non subiectione in principio actiuo, sed in passio. Supponis falsè actionem subiectione in principio actiuo, quod Punct. 3. impugnabo: sed esto, sic argumentor: Passio illa existens in principio passiuo, quâ tu dices dependere à principio actiuo mediâ actione existente in actiuo principio, etsi mediâ ab hoc dependeat, tamen dependet immediatè, & per se ipsam ab actione, nulla enim alia inter actionem, & passionem causalitatis fingi potest: ergo concedis passionem existentem in passio per se ipsam dependentem ab actione existente in alio subiecto, videlicet in principio effectiuo: ergo non repugnat, aliquam entitatem per se ipsam dependere ab alia entitate, in qua non sit, tanquam in subiecto, & cum qua commune subiectum non habeat: ergo ex eo quod passio non subiectione in agente non indiget dependentia superaddita, vt ab illo possit dependere, sed rectè per suammet entitatem poterit dependentiam habere.

Ostendi iam præcipuam antecedentis partem, videlicet necessariam non esse duplicem entitatem distinctam, sed in eadem rectè conspirare formalitatem actionis, & passionis, alteram partem videlicet non esse fundamentum aliquod positium, quæ hanc distinctionem suadeat satis latè persuaderem, si mihi oppositæ sententiæ patroni suis argumentationibus materiam ministrarent, sed vix in meam sententiam obiectionem reperio, neque illam modò refero, quia si aliqua reperitur, orta est ex eo quod actio debeat subiectione in principio effectiuo, quod Punct. 3. falsum esse ostendam.

Ne videar validioribus pepercisse rationibus ad hanc sententiam stabiliendam, vel imprudens omisisse alias, quibus alij Doctores vtuntur, placeat nonnihil immorari in examinandis rationibus, quibus hanc sententiam nonnulli propugnant. P. Hurtadus disput. 16. Metaphysic. sect. 4. sic argumentatur. Per eandem actionem, per quam principium efficiens efficit terminum, terminus dicitur factus: ergo actio, & passio realiter non distinguantur. Antecedens multis probat, quia eadem actione, qua ego video Petrum, Petrus videtur à me, nam apud Latinos vox actiuo, & passiuâ tantum terminatione differunt, & hæc est prima actiua notitia: ego actione produco Petrum, quæ passiuâ reducitur per hanc: Petrus actione producit à me. Vrget paritate desumpta ex actibus intentionibus, qui ex eo quod terminentur ad obiectum illud constituunt visum, intellectum, & amatum: ergo actio ex eo quod terminetur ad effectum constituit illum formaliter effectum. Porro Hurtadus est totus vt probet per eam actionem, per quam agens efficit terminum hunc diei effectum, quod negabit nemo: sed vnde sibi sanctum putauit Hurtadus illam entitatem esse passionem, per quam terminus constituit effectus. Nonne quia passiuè significatur passio dicitur? Absit à viro docto tam indecora illatio. Concedo per eandem actionem, per quam agens producit calorem, calorem constitui productum, & factum & adhuc mihi liberum est asserere illam entitatem non esse passionem, quia passio est id, per quod calor, seu terminus productus recipitur formaliter in subiecto, non verò id, per quod efficitur,

ut videre est in actione creativa, per quam Angelus constituitur effectus, & productus à Deo, & tamē non est passio, quia per illam Angelus non constituitur receptus, & sicuti in Angelo formalitas, quæ illum factum constituit non illum receptum reddit, sic ego de calore dicerem non constitui receptum per formam, per quam constituitur productus, sed per aliam cum hac connexam, & ab illa distinctam, per quam in subiecto recipitur quæ formaliter est passio.

5 Argumentantur alij: Agens per educationem producit calorem in subiecto: ergo per educationem producit calorem receptum in subiecto, quia calor in subiecto, & calor receptus in subiecto idem sunt, verbum enim in receptionem sonat: ergo per educationem calor est productus in subiecto, & in eodem receptus: ergo educatio formaliter est receptio, & passio. Non me premit argumentatio, respondendo enim: agens per educationem producere calorem in subiecto, seu receptum in subiecto, quod fateor idem esse, dicerēque duo ipsam educationem tanquam causalitatem agentis, & receptionem tanquam terminum illius per quam formaliter calor recipitur: itaque educatio est id, per quod formaliter producit calor, & producit receptio eiusdem caloris in subiecto, per quam formaliter calor est receptus, non tamen est id, per quod formaliter calor recipitur. Secundum hanc doctrinam distinguendum est illud antecedens. Educatio caloris est, per quod calor formaliter producit in subiecto distinguo; est id, per quod calor formaliter est productus, & per quod formaliter est in subiecto, nego: est id, per quod formaliter producit substantia caloris, & modus, quo dicitur receptus in subiecto, concedo: deinde consequentiam nego. Instabis: actio creativa, & educitua ex eo distinguuntur, quod hæc constituat terminum dependentem à subiecto, & illa illum independentem constituat: ergo ex vi actionis educitue non solum causaliter, sed etiam formaliter dependet terminus à subiecto. Respondeo posse dici actionem creativam, & educitivam differre ex eo, quod actio creativa, neque per se ipsam formaliter, neque causaliter per alium modum, qui ex vi illius producat, constituat terminum dependentem à subiecto & actio educitua illum dependentem constituat, non formaliter per se ipsam, sed per terminum, ex vi illius formaliter productum, qui calorem educitum, v.g. dependentem à subiecto constituit.

6 Arguunt alij: Passio essentialiter dependet saltem à Deo tanquam à principio effectivo: ergo media illa dependet terminus illius ab eodem principio effectivo: ergo est actio. Huic argumento existimavit Arriaga disp. 8. sect. 3. num. 21. responderi posse passionem se ipsa posse dependere à Deo non ut viam, sed ut terminum, & Deum habere aliam actionem, qua terminum producat. Neque inconueniens esse, ut quæ est actio respectu vnius cause, sit terminus respectu alterius, quod dicunt omnes, qui actionem creaturæ distinguunt ab actione Dei. Non acquiesco quia non percipio quomodo entitas, quæ essentialiter per se ipsam est via ad terminum, possit per suammet entitatem dependere ab aliquo principio non ut via, sed ut terminus, non enim est aliud dependere actionem, ex vi cuius calor extra causas ponitur, ut via ad calorem ab aliquo quam secundum se dependere, & implicat actionem hanc per se ipsam dependere ab hoc principio effectivo, & ex vi illius terminum ab eodem non dependere. Ob quam rationem impugnauit asserentes effectum non dependere à Deo eadem actione qua dependet à creatura. Facilius responderem: passionem illam dependere à principio effectivo non immediate per suam entitatem, sed per actionem, ex vi cuius constituitur existens simul cum termino, quem constituit dependentem, passio enim illa, quæ per se ipsam dependet à subiecto, per actionem superadditam dependet à principio effectivo, & dici potest indifferens ut ab hoc, vel illo principio effectivo ex vi huius, vel illius causalitatis dependeat, licet essentialiter sit affixa huic principio passivo, & ideo huius causalitatis dicitur, & non illius causalitatis principij.

7 Rursus argues: Actio est accidens: ergo recipitur in subiecto non enim potest recipi in termino, aut in principio: ergo per se ipsam, vel media alia actione; Si media alia actione, in infinitum proceditur; si per se ipsam: ergo est formaliter passio. Responderi posset, actionem non habere subiectum à quo dependeat tanquam à causa materiali,

sed tantum dependere à principio effectivo à priori, & à termino, cum quo habet connexionem essentialē, & quia hic terminus secundum hunc dicendi modum non solum esset entitas formæ, sed etiam passio per quam formaliter dependet forma à subiecto, quæ passio connexionem habet essentialē cum subiecto sit actionem connexionem habere mediatam cum ipso subiecto, non tanquam cum causa illius, sed tanquam cum causa materiali, à qua essentialiter dependet modus ille efficiens formam productam, qui se tenet ex parte termini ipsius productionis. Neque refert actionem esse accedens, quia de ratione accidentis ut in Met. Contr. 6. punct. 1. ostendamus non est dependere à subiecto tanquam à causa materiali, quod indifferenter conuenit formis accidentalibus, & substantialibus materialibus, sed esse propter aliud seu ordinari ad perfectionem alius adæquatè ab illo distincti quæ ratio potest conuenire accidenti nullum subiectum inherens habenti, & de facto conuenit creationi, quam dicam esse accedens distinctum à pluribus terminis creatis, nullam causam materiale habentem. Quod si nullum accedens ab actione distinctum subiecto, careat, non ideo est, quia de ratione accidentis est, subiectum habere, sed quia nullum agens creatum, quod valeat producere illud per actionem creativam à subiecto independentem, sed necessario illud producit per actionem educitivam, quæ in mea sententia formaliter est passio, vel quæ posset dici essentialiter terminari ad passionem. Ex his constat, nullum esse firmiter fundamentum ad stabiliendam identitatem inter actionem, & passionem, quam illud, quod adhibui desumptum ex possibilitate actionis identificatæ cum passionē, & ex negatione fundamenti, quæ oppositam sententiam suadet quibus positus superflue constituitur duplex entitas, quarum una sit actio, & altera passio, & non sine aliqua impudenti audacia contra mentem expressam Aristotelis, & totius fere scholæ.

Rogabis an actio educitua & passio distinguantur saltem formaliter per nostrum intellectum. Negat Hurt. ibid. num. 29. Melius affirmat Arriaga, supra num. 26. Assentior Arriagæ, non tamen parco difficili objectioni, quæ contra hanc sententiam fieri posset. Actio educitua formaliter ut actio educitua est, ut ex Philosopho dicebam, est *actus huius in hoc*, hoc est agentis in passum: ergo formaliter ut talis dicit ordinem ad principium actuum, & ad subiectum, in quo est: passio est *actus huius ab hoc*, hoc est passui ab actiuo: ergo dicit ordinem ad passum, & ad principium effectuum: ergo tam actio, quam passio formaliter dicunt ordinem ad eadem extrema: ergo nullum habent distinctionis principium adhuc in ordine ad nostrum intellectum. P. Soar supra num. 15. ut se ab hac difficultate expediat asserit actionem, ut actionem nullum dicere respectum ad passum, neque passionem ut passionem dicere ordinem ad principium effectuum. Additque actionem ut talem non esse in subiecto, sed inherere solum media passioni, quod confirmat, quia actio dicitur passionem inferre quasi actiue. Multa mihi difficilia sunt in hoc loquendi modo, & nihil in re quod ardeat: difficile percipitur actionem inherere medio alio prædicato secum identificato, & actionem inferre passionem, à qua non distinguitur, illatio enim essentialiter dicit extrema realiter distincta, quod si concipiatur eiusdem ad se ipsum facta erit non realis, & in illa non consistit conceptus obiectiuus actionis, aut passionis, qui realis debet esse realiter se tenens ex parte obiecti. Actionem educitivam ut talem non dicere ordinem ad passum si impugno. Actio educitua formaliter distinguitur à creatione per differentiam contrahentem rationem actionis communem creationis sed ratio per quam differunt creatio, & educitio est ordo ad subiectum, quem dicit educitio, & quo caret creatio: ergo formaliter educitio, ut educitio dicit ordinem ad subiectum. Hunc ordinem ipsa educationis definitio, quæ ut distincta à passione describitur à Philosopho ostendit iterum definitionem repetit: *Actus huius in hoc*, hoc est, in subiecto, neque posses dicere Aristotelem definisse actionem materialiter sumptam, subdit enim definitionem passionis *actus huius ab hoc* ut actionem à passione discriminaret. Passionem dicere ordinem ad principium actuum ostendit etiam Philosophi definitio, & conceptus ipse passionis, seu receptionis, quomodo enim potest concipi subiectum recipere formam, & non illam recipere ab aliquo: & quomodo valet apprehendi subiectum pati, & non pati ab aliquo

aliquo infligente illud, quod patitur tanquam passionis principio, sicuti enim dare importat principium, quod datur, subiectum, cui datur, & rem, quæ datur; ita recipere dicit subiectum, quod recipit, rem, quæ recipitur, & principium, à quo subiectum rem accipit. Ita ipsa terminorum apprehensio rem propalat.

9 Affirmo actionem, & passionem dicere ordinem ad subiectum, & ad principium actuum, nihilominus formaliter distingui. Ita expressè testatur est Philosophus text. 22. toties repetito, quem ita concludit: *Nam huius ab hoc, & huius in hoc actum esse ratione diversum est.* Distinctio sumenda est ex diverso modo, quo actio, & passio utrumque respicit extremum; actio dicit principium actuum tanquam id, cuius est proprius actus, & passium non tanquam id, cuius sit actus, sed tanquam id, in quo est actus principij actui, itaque tantum actio subiectum tangit in obliquo tanquam aliquid requisitum ad actum principij actui; passio verò est contra subiectum respicit tanquam id, cuius est proprius actus & principium actuum tanquam id, à quo procedit actus principij passui, nullà habita ratione ad rationem actus, quam habet respectu principij actui illam entitas, quæ consideratur tunc vt actus principij passui. Doctrinam hanc opportunè satis explicuit Aristoteles exemplo acclivis, & declivis, eadem enim via respectu eorum terminorum acclivis, & declivis dicitur, & idem trames est à radice montis ad cacumen, & à cacumine ad radicem, si tamen à cacumine tanquam à termino à quo ad radicem tanquam ad terminum ad quem vias inspicias, declivem illam meditaberis: si verò à radice tanquam à termino à quo ad cacumen tanquam ad terminum ad quem mente tendas, viam acclivem concipies. Sic in nostro casu si actum illum identificatum physicè cum actione, & passione consideres tanquam actum principij actui exercitum in passivo, actionem mente inspicis: si eundem consideres tanquam actum principij passui provenientem à principio activo passionem agnoscis, sic ex diversis modis tendendi in eosdem terminos diversæ inter eosdem tendentiæ concipiuntur.

10 Idem telum, quo impetebat asserentes, actionem, & passionem realiter distingui, iterum ludit Hurtadus num. 29. contra distinguentes adhuc formaliter actionem eductivam à passione. Sic arguit: idem est formaliter ignem calefacere lignum, & lignum calefieri ab igne: ergo actio & passio formaliter non distinguuntur. Ostendi suprà hoc argumentum non ostendere identitatem realem inter actionem, & passionem, non multum modò nos premet identitatem formalem negantes. Respondeo ignem calefacere lignum esse idem, quod ignem producere calorem in ligno, qui conceptus passivè significatur per hunc calor producit ab igne in ligno, & utique importat actionem, & est idem formaliter tantum diversis verbis significatus, non tamen convertitur cum isto: lignum recipit calorem ab igne, seu calor recipitur, seu calorem à ligno, iqui conceptus significat passionem, & non solum terminatione grammatica vocis actiue seu passivæ differunt, sed etiam in ipsa habitudine extremorum.

PUNCTUM III.

De subiecto actionis eductivæ.

1 R Ecce docuit P. Soar. disput. 48. Metaphys. sect. 4. num. 12. non esse de ratione communi actionis habere subiectum, cui inhereat, quo actionem carere creaturam ostendam Controuers. sequenti; Modò non inquirimus de subiecto actionis creativæ, sed de subiecto, cui inhereat entitas, quæ est actio, & passio, siue formaliter vt actio ordinem dicat ad subiectum vt contendebar punct. præcedenti, siue tantum formaliter vt passio, & non vt docet Soar. modò citatus. Triplex subiectum excogitari potest respectu actionis, principium effectivum, subiectum termini, & ipse terminus. Reperitur etiam duplex actio, transiens, & immanens: immanens dicitur, quæ remanet in eodem principio, à quo fuit, de hac levis potest esse Controuersia, quia ipsa vox immanens videtur significare actionem à principio procedentem, in cuius sinu manere sine transitu ad aliud subiectum extraneum. Verumtamen si quis diceret actionem transuentem recipi in termino

Franc. de Guiedo, Philosoph. Tom. I.

facile posset dicere actionem immanentem in eodem recipi, & differre à transeunte, ex eo quod actio immanens in termino recepta illum constituit in principio, à quo procedit actio; transiens verò in eodem termino recepta hunc collocat in subiecto distincto à principio effectivo. Transiens actio vulgo dicitur illa, quæ recipitur in subiecto distincto à principio, verumtamen definitiones supradictæ rationem actionis immanentis non explicant iuxta sententiâs differentes de subiecto actionis, sunt enim Doctores asserentes actiones etiâ transeuntes subiectari in principiis effectivis, definiuntur ergo prædictæ actiones apte ad omnium sententiâs his definitionibus, actio immanens est illa, ex vi cuius formaliter terminus remanet in principio, à quo fuit, & actio transiens est illa ex vi cuius terminus formaliter non remanet in subiecto, à quo fuit. Neque in definitione actionis transeuntis vtriusque naturam per conceptum positivum, & negativum explicui, uterque enim necessarius non est, quia actio creativa procedens à Deo non est in alio subiecto, & tamen non est immanens respectu Dei, & actio, quæ procedit ab anima, ex vi cuius terminus, & ipsa actio formaliter est in anima, & simul in materia etiam si sit in subiecto distincto à principio, videlicet in materia, immanens erit: suppono explicationis gratia non sufficere ad immanentiam subiectari in materia actionem procedentem à forma, sed materiam se habere tanquam subiectum omnino extraneum respectu actionis procedentis à forma.

His adhibitis definitionibus integra manet quæstio de subiecto actionis immanentis, vel transeuntis, licet enim, qui asserunt actionem non posse constituere terminum in subiecto, in quo ipsa non sit teneantur asserere, actionem immanentem subiectari in principio activo, & transeuntem in passio ab hoc distincto, qui tamen voluerint defendere actionem existentem formaliter in hoc subiecto, posse terminum in alio collocare, ex eo, quod actio immanens sit vel transiens, non tenentur illam potius in hoc, quam in illo subiecto constituere. Insurgit ex meis principiis contra has definitiones quedam difficultas, quam placet explicare, vt penitus viam aperiam quæstioni interroganti de subiecto actionis. Dum in anima disputo de immanentia actionis vitalis, affirmo, non requiri ad immanentiam formalem receptionem passivam in principio activo, sed sufficere vnionem: ergo si immanentia conuenit actioni ratione termini, actio immanens erit illa, ex vi cuius terminus vnitur principio: ergo omnis actio, ex vi cuius producit formam cum vnione ad principium erit immanens, quia ex vi illius terminus manet subiecto vnitus. Respondeo, negando consequentiam, quia terminus non manet formaliter vnitus ex vi actionis producentis vnionem, sed formaliter ex vi vnionis, & causaliter ex vi actionis, quia actio productiva vnionis non est formaliter vnio, sed causalitas, per quam producit vnio, & ad hanc immanentiam exposcit vt actio illa identificata cum termino, vel saltem quam ipse exposcat natura sua, ex vi cuius talis terminus producit, sit formaliter vnio termini ad principium à quo procedit. His præmissis

3 Dico primò, de ratione actionis non est subiectari in principio, à quo effectivè procedit. Tradit hanc conclusionem P. Soar suprà contra Scotum, Caietanum, Pland. & alios. De actione procedente à causa prima tenentur concedere id omnes, quia asserunt distingui à Deo, qui nullum accidens superadditum potest subiectari in Deo: asserentes actionem identificari cum aliquo intrinseco Dei efficaciter impugnauit punct. I. Ex causa prima increata ad causam secundam creatam gradum facio. Causa prima verè est causa, & in actu secundo constituitur causans, & efficiens per actionem non receptam in ipsa, sed in extraneo subiecto: ergo causa secunda poterit eodem modo efficiens constitui, & in actu secundo causans per actionem non receptam in illa, sed in alio subiecto. Dices specialem esse rationem de causa prima, quia in illa non potest subiectari actio, cuius secunda est capax. Contrâ: non infero ego causam secundam non recipere actionem ex eo immediatè, quod illam prima non recipiat, sed posse causam secundam constitui actu causantem per actionem in ipsa non receptam, sicut constituitur prima, quia si de ratione principij efficientis in actu secundo esset actionem recipi in principio, quod efficiens constituit, non potest actio constituere efficiens effectivum illud, in quo non posset recipi: ergo actio, quæ non posset recipi in Deo, non posset

A a Deum

Deum efficientem constituere; atqui potest: ergo non est de ratione principij efficientis actionem in se habere: ergo igitur ex eo, quod calorem efficiat non in se calefactionem recipit. Rationem à priori pulchrè reddit P. Soar. suprà: agere præcisè non est perfectio intrinseca agentis, neque aliquid dicit in illo, sed tantum dicit aliquid fluere, seu oriri ab illo, quod rectè intelligitur ex eo præcisè, quod operatio egrediatur à principio effectiuo, & ab illo essentialiter dependeat.

4 Obiiciunt aduersarij: Actione denominari principium actiuum agens quem formalem effectum non posset præstare, si non inhaereret principio actiuo. Secundo non posse esse in alio subiecto, quia illud denominaret efficiens, forma enim essentialiter dat effectum formalem subiecto, cui inhaeret. Respondeo actionem non inhaerentem principio posse illud efficiens constituere, sicuti visio non inhaerens obiecto, illud visum denominat, & eadem actio in ipso sententia constituit terminum effectum, & dependentem ab hoc principio, & illi non inhaeret. Ad illud, quod dicitur de effectu formali, dixi sæpè effectum formalem nihil aliud esse, quam totum resultans ex subiecto, & forma, quod constituit actio, non cum hac denominatione agentis, sed passi, quia forma non subiicit subiecto, neque concreto, quod simul cum illa constituit denominationem illam, quam tribuit principio illius extrinseco, sic eadem entitas principio effectiuo, cui non inhaeret agens denominat, & passiuo, cui inest, passi denominationem tribuit.

5 Dico secundo. Actio non subieciatur in termino. Probo hanc conclusionem: terminus essentialiter dependet ab actione tanquam ab aliquo tenente se ex parte principij effectiui, medio quo ab hoc recipit esse: ergo non potest intelligi prior natura ipsa actione: ergo non potest esse causa materialis. Si recurras ad mutuas prioritates in diuerso genere causæ jam doctrinam istam validis impugnationibus conculsam inuenies, quæ si illas adhuc sustinisset, hic necessariò rueret. Etiam si duplex entitas possit sibi mutuo esse causa in diuerso genere causæ, tamen eadem entitas non potest esse causa sui ipsius: ergo nulla entitas potest esse principium causalitatis sui ipsius: ergo non potest esse principium passiuum causalitatis ex vi cuius produciatur. Antecedens negabitur: Consequentiam probo: esse causam alicuius entitatis nihil aliud est, quam esse principium causalitatis, ex vi cuius produciatur, & idè dicitur ignis causa efficiens huius caloris, quia est principium causalitatis, ex vi cuius calor produciatur: ergo idem calor dicitur causa materialis, seu patiens ipsum calorem, si est principium passiuum causalitatis, ex vi cuius produciatur calor. Dices, disparem esse rationem, quia ignis distinguitur à calore, calor verò non distinguitur à se ipso, & idè ignis est causa caloris ex eo quod sit principium suæ causalitatis, & calor non est principium sui ipsius. Contrà: Intendo ego in te probare eundem terminum esse causam sui ipsius, & ad hoc te trahere absurdum: ergo petis principium dum asseris terminum non esse causam sui ipsius, etiam si sit principium suæ causalitatis. Vt ergo si actio productiua mei à me procederet tanquam à principio effectiuo, ego me ipsum actiue producerem: ergo si eadem entitas procederet à me ipso tanquam à principio passiuo, ego me ipsum passiue causarem.

6 Difficile aliquibus visum est explicare quomodo actio distincta à termino, & illi non inhaerens illum existentem constituat, quod difficilius reddit multorum loquutio asserentium actionem in genere causæ formalis constituere effectum: difficultatem propositam & loquutionem prædictam facile explicabo. Duo habet actio, (vt rem explicè, loquor de actione productiua caloris, idem de quacumque alia dicturus) calorem extrahere à potentia causæ, & illum existentem constituere: aliud ex calore existente, & ipsa actione constituere complexum quoddam, quod dicitur dependens, quod pro materiali includit calorem, & pro formali dependentiam, quam habet calor. Primum illud officium exercet in genere causæ efficientis, & non in genere causæ formalis, quod sic probo: causare in genere causæ formalis, est causare componendo, sed actio productiua caloris non componit entitatem caloris secundum se: ergo non causat illam in genere causæ formalis. Confirmatur: effectus causæ formalis non distinguitur secundum se totum à forma, quia forma est causa intrinseca in adæquatè

identificata cum effectu, sed calor secundum se totum distinguitur ab actione, ex vi cuius produciatur: ergo non dependet ab illo in genere causæ formalis, seu tanquam à forma, sed in genere causæ efficientis tanquam à causalitate adæquatè ab illa distincta: ergo rectè intelligitur causalitas actionis, seu actio vt causalitas sine inhaerentia actionis in termino, quia si ad aliquod causalitatis genus requiritur inhaerentia tantum est ad genus causæ formalis. Secundum munus videlicet constituere hoc concretum calor dependens, seu calor productus, præstat in genere causæ formalis, quia concretum hoc dicit duo, calorem & dependentiam, hanc tanquam formam, & illum veluti materiam, ex quibus coalescit, non tanquam compositum essentialiter constans materia, & forma, strictè sumptis, quia actio non est propriè forma sui termini, cum neque ex illo educatur, neque vniatur illi, quia tamen illi denominationem tribuit dependentis, & verè illum dependentem constituit aliquo modo illius forma dicitur, sicuti visio dicitur forma concreti visum quamuis subiecto, quod denominat sit nimis extrinseca.

Dico tertio. Actioeductiua subieciatur in passo seu in subiecto, quod terminum ex vi illius productum recipit. Id tradunt Aristotelis verba toties repetita: *Actus huius in hoc*: id colligitur ex conclusionibus præcedentibus à sufficienti partium enumeratione, quia si actio non recipitur in principio effectiuo, neque in termino, tantum illi restat subiectum in quo terminus recipitur. Efficacius eandem conclusionem suadet identitas actionis cum passione, & ratio à priori quam expono, rem ostendit. Actioeductiua constituit terminum dependentem à subiecto, & est id, medio quo subiectum recipit terminum: ergo debet ipsa recipi in eodem subiecto, non enim alio modo recipitur causalitas, ex vi cuius produciatur. Confirmatur: implicat effectus dependere in genere causæ efficientis ab aliquo principio, quæ ab eodem principio in eodem genere non dependeat: ergo implicat dependere in genere causæ materialis ab aliqua causa medià causalitate, quæ ab eadem causa in eodem genere causæ materialis non dependeat: ergo implicat calorem dependere à ligno tanquam à subiecto medià passione identificata cum actione, quin passio, seu actio dependeat ab eodem ligno tanquam à causa materiali, & in illo subieciatur. Primum antecedens de causalitate principij effectiui nullus negat: consequentia est optima desumpta à paritate, quam fundat in vtraque causi ratio à priori, quam modò adduxi ad hanc conclusionem probandam.

PUNCTUM IV.

An actio primò productiua, & conseruatiua sit eadem numero?

Nonnulli apud Patrem Lessium de perfectionibus diuinis lib. 10. cap. 4. quos ipse non expresso nomine refert, sensere creaturas minori concursu indigere vt conseruentur, quam vt primò producantur, qui in ipsa entitate virtutem, quamdam confingebant, qua se ipsas conseruent cum solo concursu generali causæ primæ, sicuti cum eodem concursu entitates alias eiusdem rationis producant. Contra hunc dicendi modum, doctè & eruditè agit Lessius suprà: eundem efficaciter impugnatur Arriaga disp. 9. sect. 9. Ego tamen in illo refellendo non immoror, quia nihil in illo, neque impugnatione dignum inuenio, & illius falsitas ex dicendis pro communi sententia clarè constabit, & per se omni probabilitate alienum apparet rem creatam habere virtutem aliquam conseruandi se, neque in bonum sensum explicari potest hanc virtutem reduci ad actum concursu generali causæ primæ. Quia si hoc significet conseruationem esse actionem prouenientem physicè ab entitate conseruata & à Deo tanquam à causa prima omni probabilitate caret, quia dici nequit entitatem esse principium actionis terminatæ ad se ipsam. Eadem enim est difficultas de actione conseruatiua, & de prima productiua, ad vtramque enim debet supponi existens principium, à quo fluit antequam intelligatur actio procedens ab illo quod fieri non potest, quia omne ens creatum principium habet à quo procedit in illo instanti, in quo existit, siue in primo, in quo produci dicitur, siue in secundo, in quo conseruatur. Si dicant conseruatiua

cursum illum generalem causæ primæ esse actionem prouenientem tantum à Deo, illa actio non erit concursus ille generalis, quem Deus exhibuit cum causa secunda ad primam rei productionem, quia concursus, quem tunc Deus exhibuit per se ipsum dependebat à causa prima, & à causa secunda, & implicat (causa secunda amota) illum permanere. De his satis, pergo ad alia.

Statui Controu. 10. punct. 1. omnes effectus dependere in conseruari Deo, procedit modò difficultas an dependant in conseruari per eandem actionem; per quam in primo instanti suæ productionis fuerunt primò producti. Sunt aliqui effectus, quos dicimus dependere in conseruari à causis secundis quia illis ablatis illico deficit effectus, tales sunt species impressæ, quas mittunt obiecta potentie visuæ, lux à Sole producta: Alij sunt effectus, qui dicuntur non dependere à causis secundis in conseruari, quia etiam si causæ secundæ de medio tollantur adhuc effectus subsistentes perseverant. De omnibus quid dicendum sit breuiter aperiam.

Dicendum est contra Henr. Aur. & Greg. apud Soar in Met. disp. 21. sect. 1. cum eodem P. Soar. ibid. Vasquez 1. part. disp. 72. num. 1. Molin. 1. p. 10. art. 5. disp. 1. Hurtad. disp. 1. de generat. sect. 6. num. 73. Arriag. disp. 9. sect. 6. subsect. 3. num. 88. & alijs plurimis apud eundem Soar actionem conseruatam esse eandem numero cum primò productiua, quotiescumque causâ producens & conseruans est eadem. Probo hanc conclusionem: actio, ex vi cuius producitur hæc entitas in primo instanti, quo incipit existeri, potest in secundo instanti permanere: ergo necessum non est actiones sue fundamento multiplicari. Antecedens probo. Idem est principium ex parte actus primi (in hac enim suppositione procedit questio) idem terminus, & reliquæ omnes conditiones requisitæ ex parte causæ: ergo poterit esse & necessariò erit eadem actio, quia omnibus ex parte actus primi eodem modo se habentibus nihil prohibet actum secundum omnino esse eundem. Confirmatur actio conseruatua, etsi fingatur omnino distincta à primò productiua non solum existit in instanti immediato primæ productioni, in quo incipit esse, sed etiam in vltioribus: ergo eodem modo potest perseverare actio, ex vi cuius effectus existit in primo instanti, in quo existeri incipit. Hæc conclusio ex postea tradenda n. 5. clarius constabit.

Dicendum est secundò, ablata causâ secundâ adæquatâ, vel inadæquatâ effectum non posse conseruari ex vi actionis, quâ primò fuit productus. Probo facili: actio quâ fuit primò effectus productus dependebat per se & essentialiter à causa prima, & causa secunda: ergo implicat existeri illam actionem sine causa prima secunda: ergo quacumque ablata necessariò deficit illa actio. Rem declaro: Ablata igne producente in hoc instanti calorem auferatur id, à quo dependet actio procedens ab igne: ergo auferatur actio, ex vi cuius procedebat calor ab igne, sed actio, ex vi cuius procedebat calor ab igne, & ex vi cuius procedebat à Deo, erat eademmet indiuisibilis cum actione, ex vi cuius procedebat ab igne ut probauit Contr. 10. ergo deficiente actione, ex vi cuius procedebat calor ab igne deficit actio ex vi cuius procedebat à Deo.

Dicendum est tertio, causam conseruantem in hoc secundo instanti effectum ab illa productum illum conseruare ex vi eiusdem actionis, quâ eademmet causa eundem effectum produceret, si illum primò produxisset, & non posse minori influxu illum conseruare, quam esset ille, quo eundem primò produceret. Probo hanc conclusionem: effectum præcessisse in instanti antecedenti, vel non præcessisse physicè in hoc instanti nihil potest influere, quia in ordine physico id, quod præcessit perinde est ac si nunquam fuisset: ergo idem influxus requiritur ex parte causæ ad effectum existentem in hoc instanti, siue præcesserit in instanti antecedenti, siue non præcesserit: ergo idem influxus, qui modo dicitur conseruatio, quia entitas in instanti antecedenti existit, esset prima productio, si in instanti præcedenti idem effectus non existeret. Confirmatur: dependentia oritur ex entitate effectus intrinsecè limitata, & indigente principio à quo habeat esse: sed idem est effectus cum eadem limitatione in hoc instanti siue præcesserit in instanti antecedenti, siue non præcesserit: ergo eandem habet dependentiam influxus in vtroque instanti: ergo in vtroque erit illi necessarius influxus æquè validus, ut ex vi illius subsistere possit. Dixi

Franc. de Ouedo, Philosoph. tom. I.

æqualem influxum requiri ad producendum, & ad conseruandum effectum, quod de influxu in actu secundo absolute absque vlla limitatione intellige, de virtute verò in actu primo intelligendum est non absolute, sed per se loquendo. Rationem prius huius posterioris partis accipe. In instanti, in quo qualitas habens contrariū: verbi gratia, frigiditas in subiecto conseruatur, conseruatio fit absque vlla resistentia formali, nihil enim existit in subiecto, in quo conseruatur frigiditas, aut immediatè existerit, ratione cuius qualitas illa contra resistentiam formalem conseruatur, quando verò primò produciuntur, & expellitur calor, productio illa est contra resistentiam formalem caloris expulsi, qui immediatè existerit in instanti antecedenti, & in illo resistit ne nunc introduceretur frigiditas, cuius resistentia vincitur in instanti, in quo frigiditas produciuntur, & ita maior virtus, seu conatus ex parte actus primi requiritur ad eundem effectum ex vi eiusdem actionis producendum ratione contrarij resistentis, quam ad illum conseruandum, quod si nullus calor expellendus præcessisset ex parte subiecti, non maior virtus esset requisita ad frigiditatem producendam quam ad illam conseruandam. Hæc de virtute in actu primo, nunc de influxu in actu secundo. Influxus in actu secundo, seu actio siue ab sit, siue ad sit contraria forma, eiusdem omnino rationis requiritur ad producendum, quam ad conseruandum, si curi omnino eadem est actio, ex vi cuius producitur frigiditas, resistente calore, & illo non resistente. Ratio est, quia effectus producendus intrinsecè semper est idem siue ab sit, siue ad sit forma intrinseca, & entitas actionis tantum respicit entitatem intrinsecam effectus ad quam primariò terminatur, & quælibet actio productiua octau gradus frigiditatis æquè expellet primum calorem, si detur existens, ad hoc autem ut detur, non requiritur ex parte actionis virtus aliqua operatiua, sed tantum pura illius non repugnantia, quâ posita illam efficientis virtus exerceat, cui incumbit proprio conatu vincere qualitatem contrariam ponendo in rerum natura actionem, ex vi cuius produciuntur frigiditas, in qua non resistentia: sed victoria, seu effectus resistentiæ consistit. De hoc latè in Generatione Contr. 5. de resistentia.

Dixi permanere eandem actionem quotiescumque est eadem causa conseruans & producens. Dicendum est modò quando sit eadem causa, quæ conseruat, & quæ producit: eandem esse causam conseruantem, & producentem effectus, quos dicimus dependere in conseruari à suis causis, sicuti dependet lux à Sole & species impressa ab obiecto: consentiunt omnes, & experientia ipsa demonstrat, quia cum primò remouetur causa primò producens lucem, corrumpitur lux: ergo existentia lucis etiam in conseruari dependebat à causa primò producente, alijs hæc semota lux eadè conseruaretur. In assignanda ratione, cur aliqui effectus dependant in conseruari à causa prima producente, & non alijs, multus est Soar supra n. 11. apud quem nihil inuenio, quod rem adæquatè explicet, & ita de qualitatibus ab actionibus distinctis nullam aliam rationem existimo posse assignari præter experientiam, quâ videmus aliquas entitates ut primum remouetur causa illarum productiua statim perire. Bene tamen notat Soar nullâ substantiâ huiusmodi dependentiam in conseruari habere à causa primò producente, neque qualitatem aliquam dispositiuâ ad formam, quod experientia monstrat. Verumtamè ex qualitatibus, quæ ad formam non disponunt inuenio lucem dependentem in conseruari à sua causa, & impulsu non dependentem, species impressæ potentie visuæ dependentes in conseruari ab obiecto, & species impressas intellectus productas ab actibus, qui modò non sunt, quæ in conseruari ab illis non dependent, inter quas qualitates nulla poterit disparitatis ratio à priori reddi, sed necessariò recurrendū est ad intrinsecam illarum naturam nobis experientiâ notam. Docet etiam Soar nullum effectum dependere in conseruari à causa vniuoca, quod sine examinare, non est omnino admittendum: dicam quid sentio. Dependens, quâ in conseruari habet effectus à causa secunda proximè vel remotè tendentem reducenda est ad causam æquiuocâ, & numquā potest esse determinata à causa vniuoca, quâ necessariò exigit, sed saltem debet esse exigetia effectus respectu causæ secundæ conseruantis, vniuocæ, vel æquiuocæ sub disunctione. Vtrumque clarè probo. Do lucem dependentem in conseruari ab alia luce vniuoca, lux illa vniuoca conseruans eo ipso quod est vniuoca cum effectu debet

A a 2 habere

habere eadem prædicata essentialia, quæ habet effectus, sed effectus dependet in conservari à causa creata: ergo & lux conservans: de hac ego luce conservante inquiri, an conservetur à causa vniuoca, vel æquiouoca: si ab æquiouoca habeo intentum, si ab vniuoca, hæc etiam dependebit ab alia causa secunda in conservari, & sic in infinitum abibimus, si aliquam causam æquiouocam non assignemus: ergo vltimò veniendum est ad causam æquiouocam. Secunda pars conclusionis ex prima legitime inferitur: effectus ille immediatè conservatus à causa æquiouoca naturaliter conservatur ab alia: ergo non petit necessariò conservari à causa vniuoca, sed maximum, quod potest exigere est conservari à causa vniuoca vel æquiouoca, effectus ille conservatus à causa æquiouoca, & conservans alium vniuocum est eiusdem rationis cum hoc vniuoco, quem conservat: ergo effectus iste conservatus à causa vniuoca habet eandem naturam cum causa, sed causa non petit determinatè conservari à causa vniuoca, sed de facto conservatur ab æquiouoca: ergo neque hic effectus necessariò exigit conservari à causa vniuoca, sed saltem potest conservari ab æquiouoca, etiam si ab vniuoca æquè primò conservetur.

7 Restat modò inquirere an effectus, qui dependet in conservari à causa secunda necessariò immediatè conservationem exigat à causa æquiouoca, ita vt non possit immediatè adequatè conservari à causa secunda. Sentio questionem hanc certo definiri non posse, quia experientia, quæ harum rerum magistra est, nihil nos potest in hac re docere, quoniamque enim existit lux, non solum est applicata lux alia, à qua possit conservari, sed etiam luminosum conservans lucem aliam, media qua applicatur toti luci existenti, & illam de facto conservat: ergo non possumus experientia doceri, an hæc lux sufficienter possit conservari ab alia luce, si luminosum præcipuum neutiquam ad illius conservationem conduceret. Nihilominus probabilius esse censeo qualitates dependentes in conservari à causis secundis ex sua natura non exigere immediatam conservationem à causa æquiouoca, sed ex se posse conservari adequatè ab vniuoca, & ita de facto conservandam si possit vniuoca sine æquiouoca applicari. Pono casum, qui rem explicet. Affirmo casu, quo Deus corrumpere luminosum, & conservaret miraculosè sex gradus lucis in hac parte aeris, hos naturaliter producturos, & conservaturos in parte immediata aeris gradus alios lucis, qui à causa vniuoca naturaliter conservarentur. Idem dico casu, quo luminosum conservaret lucem sibi propinquam, & Deus illi concursum subtraheret, vt remotiorem conservaret, quæ adequatè conservaretur à luce conservata à luminoso. Moeor ad hanc conclusionem, quia cum lux virtutem habeat producendi & conservandi lucem aliam, & lux producenda, & conservanda non sit illa perfectior, sed essentialiter æquè perfecta, & intensius remissior, fundamentum non est ad asserendum virtutem lucis ex se sufficientem non esse ad lucem aliam producendam, & durum videtur intensissimam lucem à Deo miraculosè productam, neque minimam gradum lucis posse produci cum generali concursu Dei, quem si potest producere, potiori iure conservare poterit. Fortiorem aliam rationem non inuenio, quam libenter à quocumque discerem.

8 De effectibus, quos dicimus non dependere in conservari à suis causis, sicuti calor, frigiditas & alia huiusmodi qualitates procedit dubium, an ab illis conserventur, dum causa, quæ illos produxit applicata perseverat, vel an tantum dependant à causa primò producente in primo instanti, in quo existere incipiunt, & in secundo dependant tantum à Deo, etiam si permaneat causa producens cum eadem applicatione, quam habuit in primo instanti. Parum philosophicè existimo, sentire, qui dicunt hos effectus tantum dependere à causis in primo instanti, in quo producuntur etiam si hæc in secundo eandem applicationem habeant, contra quos pro opposita sententia sic argumtor. Si causa, verbi gratia, ignis ligno applicatus, in instanti præcedenti non produxisset calorem, illum produceret in hoc instanti, & actio terminata ad calorem in hoc instanti ab igne dimanaret: ergo eadem actio dimanat ab illo in hoc instanti, etiam si in antecedenti calorem produxerit, quia id, quod in instanti præcedenti fuit, & modo iam non est respectu huius instantis perinde se habet ac si nunquam fuisset. Confirmatur: in secundo instanti est eadem virtus ex parte principij effectiui, & passivi, & eadem capacitas ex parte termini: ergo in primo instanti ac in se-

cundo erit eadem actio: ergo erit in hoc instanti actio ab hoc igne, quæ in præcedenti fuit ab eodem principio: ergo idem ignis, qui antea calorem produxit, modo eundem conservat. Dices virtutem ignis esse ad producendum, & non conservandum calorem. Contra: calor primò productus, & conservatus intrinsecè, & secundum suam euitatem omnino est idem: sed virtus productiva, quam habet ignis tantum respicit entitatem intrinsecam caloris: ergo eadem est, & omnino eodem modo respicit effectum primò productum, & postea conservatum. Idem argumentum fit de actione. Productio & conservatio intrinsecè non differunt, sed ex eo quod modo incipiat esse terminus, quem recipit dicitur productio, & ex eo quod terminus immediatè antea præcesserit, etiam si actio modo incipiat dicitur conservatio: ergo eadem est virtus respectu productionis, & conservationis: ergo principium, à quo potest fluere productio potest esse principium conservationis. Ex eo enim quod terminus immediatè præcesserit non potest principium actuum fieri impotens, vt modò incipiat exercere actionem terminatam ad eum terminum quam exerceret si terminus immediatè antea non præcessisset.

Ex hoc infero ignem non tantum conservare calorem, quem primò produxit, sed etiam calorem productum ab alio igne, quem ipse possit primò producere etiam si præsens sit ignis alius, qui talè calorem primò produxit, quia si duplex ille ignis simul applicaretur ligno, uterque per modum vnius principij adequatè calorem illum produceret, & ab utroque procederet eadem individualis actio terminata ad calorem: ergo cum modo uterque ignis applicetur, eadem actio ab utroque procedet, quæ procederet si primò applicaretur, alterum enim fuisse tempore antecedenti applicatum respectu huius instantis perinde est, ac si nunquam fuisset. Potiori ratione ignis incipit conservare calorem, quem inuenit productum à Deo, quia Deus tantum conservat in defectum causæ secundæ, & idèd causa secunda adueniente hæc effectum conservabit, & non Deus. Secundo, quia ignis intendens à se mittere actionem terminatam ad calorem ex se non magis petit actionem, quæ modo ab illo incipit exire, terminari ad calorem qui modo incipiat, quam ad calorem, qui immediatè fuit: ergo ex se non magis petit calorem producere, quam conservare, & aliàs calor ille præexistens petit conservari: ergo determinabit ignem ex se indifferentem ad conservandum, & ad producendum, & ad hos, vel illos gradus producendos, vt potius actionem exerceat circa illos, qui iam existunt, & conservatione indigent, quam circa alios, qui nunquam fuerunt producti, & exigere non possunt suam productionem, eo modo, quo isti suam conservationem exposcunt. Neque contra hoc est quod tradidi Controu. 7. p. 7. n. 10. videlicet Deum non determinare principium effectuum ad nouam actionem effectus iam producti, quia hoc intelligendum est respectu actionum quæ simul existerent, non verò respectu illarum, quarum una, altera adueniente periret.

Obiic. Si applicentur duo calida vt quatuor, calor vt 10 quatuor existens in hoc subiecto possit producere tres gradus caloris existentes in alio subiecto: ergo illos conservabit. Rursus alij quatuor gradus existentes in alio subiecto possent etiam producere tres gradus existentes in isto: ergo illos conservabit: ergo gradus caloris existentes in duplici subiecto mutuo conservabuntur. Respondet quatuor gradus caloris existentes in hoc subiecto potuisse producere gradus existentes in alio, si supponeretur existens, independentem ab illis: quod si non ita supponeretur, sed dependens illos producere non posset, & ita posse illos conservare si supponatur cum independentia, secus si dependens ab illis supponatur. Casu autem, quo calidum hoc conservaret tres gradus caloris existentes in alio, illi tres gradus caloris in illo instanti, in quo conservarentur non supponerentur independentes à quatuor gradibus existentibus in hoc subiecto, sed eū dependentia ab illis, ac proinde non possent tres illi gradus caloris conservari ab hoc calido vt quatuor conservare aliquem gradum caloris existentem in hoc subiecto. Ecce quomodo non mutuo conservarentur gradus existentes in duplici subiecto. Sed adhuc restat difficultas cuius subiecti gradus conservaret gradus existentes in alio, cum antecederet æquè bene possint quatuor gradus existentes in hoc subiecto conservare tres gradus ex quatuor, quos habet aliud subiectum

jectum, & quatuor existentes in alio subiecto conseruare tres ex quatuor, qui sunt in isto. Si gradus inæqualiter intensi constituerentur, facile dicerem remissiores conseruandos esse ab intensioribus: casu tamen, quo æquæ intensi, & eiusdem virtutis supponantur, existimo in actu primo hos gradus intendere conseruare existentes in alio subiecto, & eosdem intendi conseruari ab aliis, quæ duo coniungi non possunt, quia non potest dari mutua causalitas, ac proinde cum exigentia in actu primo æquales sint Deus determinabit potius hos, quàm illos ut alios conseruent, vel si non determinet, cum æquum sit vtriusque partis ius, neque ista cedet, neque vincetur illa, & ita mutuo impediuntur hæc duo calida, ita ut neutrum alterum conseruet.

11 Nota in opinione P. Lugo asserentis actionem non distinguì à duratione quem referam Contr. 16. non posse dici eandem numero actionem posse dici modò primam productionem, & postea conseruationem, quia secundum hanc sententiam non potest actio existere in duplici instanti, non tamen inferitur ex hac sententia conseruationem, & primam productionem intrinsecè distinguì, quia iuxta principia huius auctoris rectè dicitur eandem actionem, quæ in hoc instanti prima productio dicitur, potuisse dici conseruationem, si immediatè antea non præcessisset alia actio terminata ad eundem terminum, & similiter rectè dicitur, actionem, quæ in hoc instanti conseruatio dicitur potuisse antecedenter in eodem instanti dici primam productionem: ex eo præcisè quod non præcessisset alia actio eundem terminum respiciens.

12 Nota similiter productionem, & conseruationem non distinguì ex eo quod modo incipiat actio, sed ex eo, quod incipiat terminus, quem respicit actio, quia postquam ignis produxit calorem in hoc instanti, etiam si incipiat in sequenti alia actio De determinata ad eundem ignem, conseruatio dicitur & non prima productio: requiritur ergo ad rationem productionis ut distinctæ à conseruatione terminum incipere, & consequenter incipere actionem, quia non potest modo incipere terminus, si actio immediatè antea præcessisset, cum in illo instanti potuerit esse actio sine termino. Ad rationem conseruationis ut distinctæ à prima productione sufficit terminum præcessisse, etiam si incipiat actio: quod si actio præcessit, necessariò cum illa præcessit terminus, & ita non poterit non esse termini conseruatio ut distincta à prima productione.

13 Obiicies non distinguì effectus, qui dependent in conseruari à suis causis, ab illis, qui dicuntur hanc dependentiam non habere cum omnes à suis causis conseruentur, dum hæ sunt applicatæ, & omnes possint cõseruari à causa prima deficientibus causis secundis. Respondeo maximam intercedere inter vtrosque differentiam, quia effectus qui dicuntur dependere ab illis, ita dependent, ut causis deficientibus, etiam si Deus possit illos miraculosè conseruare, naturaliter tamen non conseruantur à Deo, quia illi non exposcunt conseruationem illam, quam Deus potest illis præstare, propriis causis absentibus, effectus verò, qui dicuntur non dependere in conseruari à suis causis etiam si de facto ab illis conseruentur dum sunt applicatæ, ita conseruantur ut his causis deficientibus, non solum poterint supernaturaliter conseruari à Deo, sed ipsi hanc exigunt conseruationem; quam Deus præstare tenetur si velit attendere ad exigentiam ipsorum & iuxta illa munus auctoris naturæ adimplere.

PUNCTUM V.

De reproductione.

1 EX eiusdem principiis quibus naturam conseruationis explicauimus possibilitas reproductionis examinanda est. Doctores disputant an possit naturaliter an supernaturaliter dari reproductio. Procedit difficultas de reproductione permanentium & specialiter de reproductione successiuorum, dicam de omnibus. Circa reproductionis quidditatem inter doctores nullam inuenio diffensionem: definiti potest: *Actio terminata ad effectum, qui tempore mediato existit.* Cæterum dupliciter potest contingere reproductio effectus eiusdem. Primò per actiones distinctas terminatas ad eundem effectum: secundò per repetitionem eiusdem actionis, quæ tempore mediata præ-

Franc. de Quiedo, Philosoph. Tom. I.

cessit, vtrumque reproductionis modum explicabo.

Qui sentiunt accidentia indiuiduari à subiecto repugnante defendunt adhuc successiuè non posse duo accidentia eiusdem speciei in eodem recipi subiecto. Ex quo inferunt semper reproducì in eodem subiecto idem numero accidens, quod antea perierat. Huius doctrinæ fundamentum omnino à veritate est alienum, indiuiduatio enim cuiusvis entitatis formaliter, & intrinsecè ab ipsa desumitur, extrinsecè verò, & causaliter non potest in accidentibus à materia desumi, eadem enim indifferens est ad recipienda accidentia non solum numero, sed etiam specie differentia. Ex diuerso principio eandem doctrinam de reproductione Scotus est amplexus apud P. Soar. disput. 5. Metaphys. sect. 9. num. 1. asserit enim eandem causas eodem modo applicatas semper eundem producere effectum. Ex quo inferit idem accidens toties reproducendum, quoties eadem causæ, à quibus primò fuit productum eodem modo applicentur. Ratio hæc facilem solutionem habet in cuiusvis sententiæ doctrina, qui enim asserunt causam determinari ad indiuiduationem à circumstantiis, dicent his variatis eandem causam diuersum producere effectum, & cum circumstantia temporis diuersa sit, effectus diuersus necessariò contingit. Qui tenent Deum determinare causas ad hoc indiuiduum potius quàm illud producendum, dicent ratione diuersæ determinationis eandem causam diuersum producere effectum, eadem enim causa diuerso modo determinata diuersum effectum producit, eundem produclura, si eodem modo determinaretur. Durand. Metaphys. & alij apud P. Soar. tom. 2. part. 3. disp. 44. sect. 1. tenent non posse idem accidens iterum reproducì adhuc de potentia Dei absoluta, quia eadem non potest iterum repeti, & ubi intercedit noua actio, nouum etiam terminum intercedere oportet. Sententia hæc non bene audit apud omnes & omni fundamento est destituta, falsum enim est non posse diuina intercedente potentia eandem repeti actionem, quod etsi verum esset, non probaret, quia idem terminus plures actiones potest terminare ut patet in effectibus, qui producuntur à causis secundis, & conseruantur tantum à Deo, quod fieri nequit nisi per diuersas actiones, quarum vna sit productio dependens à Deo, & à creatura, & alia sit conseruatio dependens tantum à Deo, quia actio, quæ modò dependet ab his principiis, per se ipsam dependet, & non potest eademmet in aliquo tempore existens ab illorum aliquo non dependere.

Qui dicebant causas determinari quoad indiuiduationem effectus dicunt naturaliter non posse reproducì hunc effectum, quia temporis diuersitas ad diuersos effectus producendos determinat. Impugnaui Controuerfia 10. adscribentes extrinsecis circumstantiis effectum indiuiduationem, quo fundamento euerso, alia in hac re querenda via est. Sed adhuc illo stante neutiquam hanc tutam esse censeo. Do circumstantias determinare effectum indiuiduationem, ex quo inferitur in hoc tempore non posse produci effectum huius speciei ab isto numero distinctum, non tamen inferitur hunc numero non posse in hoc vel in illo tempore produci, quia etiam si effectus ex se indifferentiam habeat ut in diuersis temporibus possit produci, dum tempus idem indifferens non sit, ut in illo diuersi effectus producantur optimè indiuiduatio effectuum his circumstantiis adscribitur. Deinde effectum hanc habere indifferentiam sic probo. Hic effectus productus in hoc instanti (loquor de permanentibus) conseruatur per integram horam ab eadem causa ex vi eiusdem actionis: ergo actio, quæ modò incipit existit in fine horæ; ergo in hoc ultimo instanti (transeo ad finem horæ) posset existere, etiam si in præcedentibus non extitisset. Probo consequentiam: actioni secundum se non repugnat existentia in hoc instanti, quia supponimus illam habere, & habuisse in præcedentibus, præcessisse, vel non præcessisse nihil potest physicè conducere ad existentiam actionis in hoc instanti ultimo horæ: ergo sicuti existit in hoc instanti, quando in antecedentibus præcessit, posset in eodem existere, etiam si in nullo præcessisset: ergo sicuti incipit in primo instanti horæ cuius modo est vltimum terminatum instans, potuit incipere in hoc instanti: ergo ratione temporis indifferens est ut incipiat esse in hoc vel in illo instanti: ergo ex hoc capite adhuc in ordine ad causas naturales non est repugnantia in reproductione eiusdem effectus.

A 2 3

Sus

sive per repetitionem termini ex vi diuisarum actionum, siue per repetitionem eiusdem actionis. Mente repete, quæ dixi puncto præcedenti de identitate productionis, & conseruationis, & ex differentia conseruationis ad diuersa tempora eandem indifferentiam productionis ad eadem tempora infero.

4 Conimbr. PP. asserunt lib. 2. cap. 11. quæst. 1. causam non posse producere effectum postquam semel illum produxit, quia manet veluti effecta, & exhausta ex priori productione, & ita non posse iterum eundem edere scetum. Nec bene, nec sufficienter: non bene, quia virtus productiua non minuitur per actiones ab illa procedentes, sed eadē omnino intrinsicē manet, & ita cum eadē fecunditate ad effectum producendum, quia fecunditas causæ ab illius virtute non distinguitur: secundō est virtus exhauritur exercitio suarum operationum, non min⁹, imō magis exhauriretur, si conseruaret effectum per duas horas continuas, quam si initio illarum effectum produxisset, & actione interrupta, iterum in fine illarum eundem produceret, quia cum non requiratur maior virtus ad producendum, quā ad conseruandum, magis virtutis impenditur in conseruatione effectus per duas horas, quam in conseruatione repetita, quæ simul cum conseruatione tantum durat per vnā horam diuisam. Sufficientes ad rem solutio non esset, etiam si veram contineret doctrinam, quia cum idem numero effectus possit diuisim à duplici causa produci, ex eo quod hæc causa, quæ illum produxit effecta, maneret ad illum corruptum reproducendum non inferatur non posse eundem effectum ab alia causa produci.

5 Neque audiendus est modus, quem refert Suar. dicentium causas creatas naturā suā esse determinatas, vt creato ordine effectus producant, ratione cuius non possunt iterum ad effectum, qui iam pertransit redire insitit enim immediatē venturus, vt effectuum processio rectē ordine-tur. Omni fundamento destituta est effectuum processio, & gratis ficta quam sic dispergo: Conseruat causa hunc effectum per integram horam non obstante hoc effectuum ordine: ergo potest per eandem horam cum aliqua interruptione conseruare, sicuti enim effectus proximē venturus horam integram expectat, vt per illam conseruetur effectus præcedens, cur non per eandem expectabit vt producat, & reproducatur idem effectus? Secundō, vt sæpe dixi, præterisse, vel non præterisse effectum, nihil refert ad illud, quod modō futurum est: ergo ex eo præcisē, quod hic vel ille effectus præcesserit, nullum ius acquirit effectus aliquis ex possibilibus, vt potius ille succedat, quam vt iam præteritus reproducatur. Vltimō, si talis daretur ordo, adhuc alia esset reddenda ratio propter quam effectus, qui ab hac causa ordine debito fuit productus, & iam est corruptus non possit idem ab alia causa ordine seruato inter alios effectus, quos hæc causa producere potest, iterum produci.

6 Sentio ex parte causarum nullam rationem reperiri posse, propter quam idem agens eidem passo applicatum non possit eundem effectum permanentem ex vi eiusdem, siue diuersæ actionis iterum producere, sed totam variationem effectuum oriri ex voluntate Dei determinante causas naturales semper ad novos effectus producendos. Hic dicendi modus non placuerat nostro Suar. 3. part. loco suprà citato, postea verò disput. 5. Metaphysic. sect. 9. ait re attentius considerata sibi valde probabilem videri: eundem tenent Gregorius in 1. distinct. 17. quæst. 4. art. 2. ad 7. & distinct. 35. quæst. 1. art. 1. Tolet. lib. 2. de generat. quæst. vltim. conclus. 2. eidem fauet Fonseca 1. Metaphysic. c. 2. quæst. 3. sect. 8. & quatenus asserit hæc sententia ex parte creaturarum nullam esse repugnantiam in reproductione eiusdem effectus, non differt à sententia, quam tenet Soncin. in 4. distinct. 43. quæst. 3. & Richard. quæst. 1. artic. 6. Probo hanc conclusionem ratione millies repetitā. Præcessisse effectum iam non existentem modō nihil est: ergo hoc, quod est præcessisse non potest impedire causam productiuam, ne modo hanc actionem exerceat respectu huius effectus, aliā causa habet eandem virtutem, quam habebat antequam illum primo produxisset, quia virtus causæ ab illius entitate non distinguitur: ergo poterit eandem actionem exercere cum ex parte virtutis causa potens sit ad illam, & nullum sit impedimentum ratione cuius illius virtus possit impediri. Eadem ratione censeo posse, quatenus est ex se hanc causam reproducere ex vi alijs actionis effectum corruptum, quem alia primo pro-

duxerat, quia cum idem effectus contineatur in virtute eiusdem causæ, sicut hæc posset modo hunc producere effectum, si alia eundem non produxisset, ita modō illum poterit producere cum eandem virtutem habeat, & ex nullo capite sit impedita. Non posse hanc causam actionem ab illa exercitam repetere certum est, quia actio per se ipsam dependet à principio, & indifferens non est vt ab hoc vel ab illo dependeat.

7 Affirmo impossibile esse reproductionem effectus siue permanentis, siue successiuæ etiam ex vi diuersæ actionis spectato decreto libero Dei determinante causas secundas ad indiuiduationem effectus, quia ex lege ordinaria semper determinatur ad effectus producendos distinctos ab illis, qui iam fuerunt producti. Hanc conclusionem suadet experientia in omnibus viuientibus, præcipue in sensitiuis, in quibus accidentium diuersitas, quam in omnibus intuemur formarum diuersitatem portendit. Circa alias formas præcipue accidentales non possumus experientia duci, cum enim inter se adeo similia sint, non valent sensus inter hanc, & illam formam ignis, vel auri, hunc vel illum calorem, hanc vel illam frigiditatem discernere: in his autem, in quibus experientia non est locus possumus iudicium ferre à paritate formarum, quarum diuersitatem noscimus in omnibus, quos possumus experiri. Secundō, id videtur naturæ conformius, quia cum causæ in se innumeros contineant effectus magis naturæ diuitias ostendunt, dum semper nouis illam effectibus ornant, & magis contentanem ne sæpe actum agant, sed vt semper ad novos partus determinentur.

8 De successiuis nonnullis longam instituunt disputationem, ego verò vir disparitatis vmbram inuenio inter permanentia, & successiua, illa inter se consero. Successiua sumi possunt quatenus dicunt hanc successionem cum hac numero duratione successiue fluente: secundum hanc rationem extra controuersiam est non posse reproduci, quia duratio, quæ est hodie, etiam si non esset non posset crastina die produci, quia implicat ipsam existere die crastina: ergo postquam fuit hodie non potest reproduci crastina die, non quia producta fuit hodie, sed quia ipsa secundum se antecederet ad omnem actionem, seu corruptionem circa illam repugnat crastina die existere, & ita reproductio motus cum duratione, quæ fuit hodie repugnat die crastina non formaliter vt reproductio, quia, vt dixi, etiam hodie producta non esset crastina repugnaret, sed præcisē per suam entitatem, quæ affixa est diei hodierno, & extra illum existere nequit. Hæc dixerim siue duratio sit accidēs superadditum, quia hoc debet constitui affixum huic temporis imaginario, sicuti præsentia loco imaginario affigitur siue dicat connotationem ad tempus reale vel imaginariū, quia hæc debet esse cum hoc ordine prioris, & posterioris, qui repugnat esse eundem hodie, & cras. Hoc idē contingit in permanentibus, quia eodem modo repugnat Petrum, qui fuit heri, & modō non est, reproduci crastina die cum duratione quam habuit heri non præcisē, quia heri fuit productus cū illa duratione, sed quia duratio quæ fuit heri antecederet ad omnem sui productionem & corruptionem habet repugnantiam ad existendum crastina die.

9 De motu, qui successiue fit secundum se sumpto sentio eodem modo posse ex natura rei reproduci, & tantum illius reproductionem repugnare ex lege Dei, sicuti de permanentibus dictum est. Ratio est, quia motus successiuus etiam si essentialiter fit successiuus ratione successionis non est affixus huic, vel illi determinatæ durationi, sed tantum perit illius partes inter se non coexistere, quæ secundum se indifferentes sunt ad existendum die crastina, vel hodiernā, dummodo non omnes simul existant, quia si multas opponitur successionem, quam dicit motus: ergo postquam motus successiue extitit hodie ex vi huius durationis, poterit ex vi alijs distinctæ iterum successiue existere crastina die. Verge eadē ratione, quæ argumentabar in permanentibus. Hic motus successiuus, qui fuit hodie, si de facto nō fuisset hodie posset crastina die produci, cū duratione distincta ab illa, quæ hodie habuit: ergo etiam postquā fuerit hodie, poterit eodē modo produci, quia hodie fuisse vel non fuisse nihil refert, neque aliquid potest cōducere respectu illius, quod est crastina die futurum. Concludo ex his eandem omnino esse rationem de productione permanentium, & successiuorum, in qua conclusione sequor Aureolum apud Capreolum in 4. distinct. 48. quæst. 1. artic. 2. Maironium distinct. 44. quæst. 3. & nostrum Suar. suprà.

Argumenta,

Argumenta, quæ contra reproductionem successiuorum sunt quædam supponunt motum successiuum per suam essentiam esse actum huic spatio, quod falsum est. Alia petuntur ex duratione motus successiuus, qui reproduci non potest, quod nos concedimus, quia non contendimus posse motum reproduci crastina die cum eadem duratione, quam habuit hodie, sed cum diuersa. Aliam inferunt repugnantiam reproductionis ex successione, quæ essentialis est motui, quæ antecedenti omisso recta illatione non nituntur, si enim totum motum, quem ego habui proximè elapsum repeterem, postea venturum eodem ordine partium aduenientium perenni quodam fluxu quin vna alteri coexistere, quid tunc fieret contra successione motus: Dixi omisso antecedenti, quia nullus est motus localis ita necessarius successiuus, cuius partes de potentia Dei absolute coexistere non possint, quia cum ego possim simul de potentia Dei absolute retinere præsentiam, quam habui in instanti præcedenti, & aliam acquisitam in hoc instanti, & in eodem indiuisibili instanti duplicem præsentiam immediatè acquirere, quas successiuè eram naturaliter acquisiturus, possunt simul existere actiones, ex vi quarum hæ præsentia producantur, quæ sunt eadem partes, quæ eundem motum successiuum componerent, ex quo deducitur motum localem, qui omnium est magis successiuus non esse essentialiter successiuum in actu secundo, licet essentialiter, hoc est per suam essentiam successione exigat. Infero, ex his posse Deum in instanti simul producere motum successiuum iam corruptum non formaliter vt successiuum, sed nudè sumptum secundum suam entitatem, & secundum omnes sui partes.

PUNCTUM VI.

De natura motus.

Integram disputationem multis Punctis sectam multi replent de natura motus, apud quos nihil inuenio, quod non possit paucis cingi, explicatæ enim naturæ actionis, & passionis, facili quæ specialia sunt motui, explicantur.

Duplex genus entis cognouit Aristoteles, vnum in actu, aliud in potentia, & hoc ens tam intra genus causæ efficientis, quam materialis, seu patientis. Ens in potentia intra genus efficientis dicitur illud, quod potest agere, seu actiue potens mouere passum, ens in actu dicitur principium actuum non solum potens mouere subiectum, sed iam illud mouens. Ens in potentia intra genus causæ materialis dicitur subiectum, quod aptum est vt moueatur, quod mobile dicitur. Ens in actu dicitur ipsum mobile, non solum quatenus est potens moueri: sed quatenus, iam actu mouetur, & motu denominatur. Vtrumque ens in actu addit supra ens in potentia rationem per quam vnum constituitur mouens, & aliud constituitur motum: hæc ratio est ipsa entitas motus, quæ quatenus procedit ab hoc principio illud mouens denominatur, & quatenus in hoc recipitur illud constituitur motum, sicut eadem actio quatenus procedit ac hoc principio illud denominatur agens, & quatenus in hoc recipitur, illud passum constituitur. Hæc dixeret tradit Philosophus text. 6. illius de verba: cum autem in vnoquoque genere (hoc est in genere causæ efficientis, & in genere causæ materialis) aliud quidem actum, aliud potentia esse diuisimus, eius, quod potentia est, (hoc est, potentis actiue moueri, & potentis moueri passiuè) quatenus tale est (id est quatenus habet potentiam vt moueat, & vt moueatur) actus motus est, hoc est motus, qui constituitur actu mouens, & actum motum, & vtramque potentiam ad actum reducit. His consonant verba Arist. text. 23. vbi motum vocat actum actiui, & passiuum, id est potentis actiue moueri, & passiuè moueri. Quod igitur motus sit, &c. Alteratio enim alterabilis, quatenus est alterabilis actus est. Amplius autem notius est eius, quod potentia actiui, & passiuus, &c. En expresse motum appellat Aristoteles actiui, & passiuum quod est idem, ac dicere motum constituere formaliter agens, & patientis, siue mouens, & motum. Aristoteles enim nominibus agentis, aut mouentis, & passi aut moti, sicut nomine actionis, & motus indifferenter vtitur.

Ex his Aristotelis testimonio vulgaris emanauit definitio motus, quæ sic circumferitur: Actus entis in potentia quatenus est in potentia, quam explicat Conimbr. de motu successiuo, cuius priores partes relinquit subiectum in

potentia ad posteriores, & ita dicitur actus in potentia quatenus est in potentia ad partes vteriores motus. Expositionem hanc ferè omnes reiciunt, quia hæc pars motus non est actus mobilis quatenus mobile potest recipere aliam partem, sed quatenus est potens illam recipere, neque ad hoc vt hæc pars motus mobile constituat motum, quidquam spectat potentia, quam habet idem mobile ad aliam partem, quia etiam si mobile hanc tantum & non aliam posset recipere, ex vi huius moueretur, sicut mouetur ex vi vltimæ partis motus, quæ subiectum non relinquit in potentia ad aliam partem eiusdem motus. Confirmatur: ad hoc vt motus calefactionis subiectum constituat motum impertinens est subiectum relinqui in potentia ad motum humectationis, quia calefactio nullo modo respicit potentiam ad humectationem: ergo impertinens est ad hoc vt hæc pars motus moueat subiectum hoc relinqui in potentia ad aliam partem motus. Responda etiam est hæc expositio, quia iuxta illam tantum motus successiuus definitione comprehenditur, quo nihil magis alienum à mente Philosophi, qui exemplum motus, quem definiebat in generatione adhibuit, quæ successiuæ non est.

Existimauit P. Rubius hic definitionem hanc omni motui competere, quia sic actus subiectum, vt illud relinquit in potentia ad terminum non quidem negatiue sicut prima pars motus illud relinquit in potentia ad aliam, sed positiue tanquam via & ordinatio ad terminum, ad quem posset dici subiectum in via relinquire. Non placet expositio neque percipio quomodo actio relinquit subiectum in potentia ad terminum cum ipsa sit formalissimè actuator terminum in subiecto: rogo ad quid actio subiectum relinquit in potentia respectu termini, nonne ad substantiam termini secundum se, & non recipiendam, seu causandam ab ipso subiecto? nullo modo, quia subiectum nullam habet potentiam respectu termini ita nudè sumpti & absolute ab omni causalitate, inhæsiōe, seu receptione. Ad terminum recipiendum, seu causandum? nullo modo, quia actio est, per quod formaliter subiectum actu recipit, & actu terminum causat: ergo nullo modo actio relinquit subiectum in potentia ad terminum. Vtgeor: ex vi actionis terminus vel est actu receptus, & causatus à subiecto, vel non, si est receptus, & causatus: ergo iam posita actione subiectum non est in potentia, sed in actu ad terminum, quia tantum potentia passiuæ subiecti terminum recipit vt recipiendum, & vt causandum: ergo cum respectu illius vt recipiendi seu causandi ex vi actionis sit iam formaliter in actu, sub nulla ratione posita actione manet in potentia ad terminum.

Existimo mentem Philosophi luce esse clariorem, neque scio quo fato difficultatem in hac definitione explicanda auctores affectent. Dico ex mente Philosophi cum nostro Toletæ ad cap. 2. text. 6. particulam illam *provi in potentia* exprimere rationem formalem in ordine ad quam, seu respectu cuius motus dicitur actus, dicit enim Philosophus, motum esse actum entis in potentia, seu mobilis, & subdit postea: quatenus est in potentia, hoc est, quatenus mobile est, ac si diceret: motus est actus mobilis, non materialiter sumpti quatenus est lignum vel aurum, sed formaliter sumpti quatenus est mobile: ac si dicerem ego: calefactio est actus ligni calefactibilis, non quatenus est lignum, sed formaliter quatenus est calefactibile, seu quatenus est potens calefieri: sic motum definit Aristoteles supra per actum eius quod potentia est, quatenus tale est, hoc est, quatenus est potentia ad motum, quibus verbis clariùs natura motus explicatur, quam illis quatenus est in potentia, quæ apud Aristotelem non inueniuntur. Clarissimè prædictæ explanationis sensum apud Aristotelem habemus text. 9. vbi eandem ferè definitionem his verbis reperit: eius quod potentia existit quatenus mobile motus est (id est actus) & potentia: illud quatenus mobile sic explicat: Dico autem quatenus sic: est enim as potentia statua, attamen æris actus, quatenus as motus non est. As est potentia ad motum, ex vi cuius fit forma statua, & motus ille actus est æris, quod moueri potest, quatenus potest moueri, & in formam statua recipere, non tamen æris materialiter sumpti quatenus est æs, quia si æs moueri non posset, etiam si formalissimè esset æs motus non esset actus illius. Constat clarè ex mente Aristotelis sensum definitionis esse, motum actum esse mobilis vt mobilis, seu potentis moueri quatenus potens moueri, qui propriissimus est verborum, quibus Aristoteles motum explicat, quarum reduplicatio in

aliis materiis crebro in Philosophia eodem modo explicatur. Si enim ego dicerem intellectiōnem esse actum potentis intelligere quatenus tale est nullus dubitaret sensum horum verborum esse intellectiōnem esse actum intellectui ut intellectui, & me velle illis significare intellectiōnem esse actum animæ quatenus hoc est potens intelligere, & non quatenus est potens amare.

6 Modum distingui realiter à subiecto, & principio actiuo, & sæpè ab ipso termino licet ex conceptu vniuersali motus non dicat distinctionem à termino probandum est ex identitate, quam habet cum actione, & passione, à quibus neque formaliter differre per aliquam intrinsecam formalitatem modò ostendam.

7 Dixi motum esse actum actiuum, quod constituit mouens, & actum passiuum, quod motum constituit, de quo actu in ordine ad suas potentias, & in ordine ad se hoc iudicium fero. Motus quatenus est actus mobilis, & illud motum constituit non distinguitur à passione per aliquam formalitatem intrinsecam, quæ sit in causalitate, sed tantum per priuationem omnis passionis in ordine ad eundem terminum in instanti immediato præcedentem in eodem subiecto: ita motus quatenus est actus mobilis formaliter dicitur passionem termini in subiecto in hoc instanti, & præcessisse in instanti antecedenti priuationem eiusdem, aliūve passionis in eodem subiecto respectu eiusdem termini, quod est subiectum modò terminum recipere, quem immediate antea non recipiebat. Probo nullam aliam formalitatem motu importari, ex eo præcisè quod subiectum intelligatur modò recipiens terminum, quem antea non recipiebat, se habet nunc diuerso modo, ac antea se habebat, quia modò habet aliquid, quod antea non habebat: ergo est mutatum, quia esse mutatum nihil aliud est quàm habere aliquid, quod non habebat antea. Includere passionem, & priuationem in hoc instanti existentem tempore præcedenti sic probo. Mutari est rem se habere diuerso modo nunc, & antea: ergo dicitur modum, quo subiectum nunc se habet, & dicitur subiectum antea non se habuisse hoc modo: ergo dicitur aliquid quod actu dicitur modo, & negationem eiusdem præcedentem tempore immediato: esse passionem termini id, quod modo dicitur in subiecto, probo ex Arist. asserente motum esse actum passiuum: sed passio est actus passiuus: ergo passio est de conceptu motus: ergo motus dicitur passionem secum identificatam: ergo per passionem existentem nunc, & priuationem præcedentem in eodem subiecto respectu eiusdem termini adæquatè constituitur actus, quo mobile in actu constituitur.

8 Motus quatenus est actus mouentis, qui constituit potens mouere actiue actu formaliter mouens, dicitur actionem in subiecto, quod præcessit cum priuatione formæ ad quam terminatur. Itaque distinguitur motus actiue sumptus ab actioneeductiua per priuationem præexistentem in instanti immediato, quam addit, non illo cuius est actus, sed in subiecto, in quo exercetur talis actus. Probo hanc conclusionem, moueri subiectum dicitur receptionem termini, quo antea carebat: ergo mouere actiue idem subiectum erit in illud inducere terminum, quo antea carebat: ergo dicitur inclusionem termini, quæ est actio ex vi cuius agens terminum in hoc subiecto producit, & priuationem præcedentem tempore immediato. Confirmatur: eo præcisè quod mobile habeat formam, quam antea non habebat dicitur actu passiuè motum: ergo eo ipso, quod principium actiuum det subiecto, illud quod antea non habebat, illud actu mouet.

9 Motus actiuus seu quatenus est actus potentis actiue mouere, & motus passiuus, seu quatenus est actus potentis moueri, differunt inter se eodem modo, quo differunt actio, & passio, motus enim passiuus seu constituens mobile actu motum est actus huius ab hoc prius tempore præcedentis cum priuatione, & motus actiuus seu constituens potens actiue mouere actu mouens est actus huius in hoc prius tempore præcedenti cum priuatione. Vterque motus principium actiuum, & passiuum respicit potens mouere, & potens moueri, sed illud, quod motus actiuus respicit in recto, passiuus tangit in obliquo, & in illud, quod passiuus in recto attingit actiuus in obliquo tendit. Connotat etiam uterque motus priuationem, sed non eodem modo, quia motus passiuus dicitur priuationem præcedentem in principio, quod dicitur in recto, & cuius est actus: motus verò actiuus connotat eandem priuationem non in principio, cuius est actus, sed in subiecto, quod in obliquo respicit.

Ex hoc fit non posse aliquam entitatem moueri in primo instanti, in quo existit, quia moueri dicitur præcessisse in instanti antecedenti cum priuatione, posse tamen aliquod principium in primo instanti suæ existentie mouere actiue aliud subiectum, in quo debet præcessisse negatio, & non in principio mouente.

Ex his inferes, vniōnem formaliter non constitutere mutatum extremum vnitum, quia vniō non est actus actiuus, neque passiuus, neque ex vi illius aliquid inhaeret subiecto alicui mobili quod possit dici motum, neque illa est actus, qui constituat principium actiuum potens mouere subiectum illud actu mouens, mouere enim est agere, & virtus actiua non constituitur formaliter agens per vniōnem, sed per passionem. Inferatur etiam actionem per passionem tantum dici motum in primo instanti, in quo existunt, quia tantum in hoc instanti possunt habere priuationem eiusdem motus, & eiusdem termini recepti in subiecto immediate præcedentem, quæ est de ratione constitutiva motus, quia secundum instans durationis passionis supponit ipsam passionem existentem in instanti præcedenti, ac proinde excludit negationem eiusdem in eodem instanti, quia implicat præcessisse in illo motum, & priuationem eiusdem motus.

CONTROVERSIA XIII.

De Creatione.

DE creatione agere negotium est Metaphysici, verumtamen semper vellem illa, quæ inter se connexionem, & affinitatem habent simul pertractare, ne cogar iterum bis eadem repetere, vel ne aliquid desideretur ad perfectam rei notitiam, vbi de illa præcipua instituitur disputatio.

PUNCTVM PRIMVM.

Quid sit creatio.

VNa est ab omnibus Theologis, atque Philosophis creationis his verbis adducta definitio: *Creatio est productio rei ex nihilo*, quæ legitur apud D. Thomam 1. part. quest. 45. art. 1. verumtamen vnius definitionis non vna, sed multiplex est explicatio.

Nonnulli, quorum clariùs sententiam amplectitur VViclephus teneant apud P. Vasquez 1. part. disp. 172. cap. 2. creationem esse productionem rei de puro intelligibili, ad esse essentiale extra Deum. Sententiam hanc impugnatur Vasquez ex eo quod terminus, à quo, non possit componi cum termino ad quem, sed esse intelligibile creaturarum, quod est illarum possibilitas componitur cum esse essentiali, quod creatura iam existentes habent extra Deum, quia dum creatura existit, possibilis est, & habet illud esse intelligibile, quod antea habebat: ergo creatio non potest respicere tanquam terminum à quo esse intelligibile creaturarum, & tanquam terminum ad quem esse quod creatura habent extra Deum. Responderi posset, terminum à quo non esse illud esse obiectiuum præcisè sumptum, sed nudè, & purè sumptum quatenus excludit existentiam physicam ipsius, & dicit negationem eiusdem vt existentis, quæ ratione non coniungitur cum termino ad quem, potius per illum destruitur, quia existentia rei est destructio eiusdem rei, vt purè possibilis, & purè intelligibilis, cuius esse dicitur terminus à quo creationis. Obiectionem factam dirimit prædicta solutio, verumtamen malè naturam explicat creationis, quod sic probo. Creatio esse potuit ab æterno: ergo non dicit tanquam terminum à quo terminum vt purè possibilem, seu non existentem, illius enim, quod ab æterno est creatum, numquam præcessit negatio. Secundo specialis non est proprietas creationis, sed communis generationi extra habere terminum à pura possibilitate, seu puro esse obiectiuo ad esse ipsius in se ipso: ergo non rectè explicatur creationis natura per hunc modum respiciendi terminum à quo, & terminum ad quem.

P. Vasquez